

MORGENDAGENS FOSTERHJEMSOMSORG

Kjære jublanter!

Gratulerer med jubileet og takk for 30 års innsats for vanskeligstilte barn i landet vårt!

Jeg er barnevernsjef i Stavanger og leder for en organisasjon som ennå ikke har feiret 1-års jubileum, nemlig Norsk barnevernlederorganisasjon, NOBO.

Dermed representerer jeg en medlemsmasse som bedre enn de fleste vet hvilken avgjørende rolle fosterhjemmene spiller i barnevernets tiltakskjede i landet vårt. I disse dager er det 28 år siden jeg som ung og nyutdannet sosialkurator foretok mitt første fosterhjemsbesøk i bygdene i Rogaland.

Det er nå over 8000 fosterbarn i Norge. I min kommune har vi 220 barn og unge i kommunale fosterhjem. Det er 85 % av alle barn som er langtidsplassert utenfor hjemmet og fosterbarna utgjør på landsbasis nær en fjerdedel av alle barn som har tiltak fra barnevernet til enhver tid. Det er altså godt grunnlag for å hevde at fosterhjemsordningen er en bærebjelke i barnevernet i Norge.

Fosterhjemsrollen er vesentlig annerledes enn de fleste oppgaver folk frivillig kan ta på seg. Det er en oppgave som gir mulighet for sterke gleder og tunge belastninger. Og det er ikke små forventninger vi retter mot fosterforeldre. Med fare for å lyde litt høytidelig : Når det er en nasjonal enighet om at barn under offentlig omsorg fortrinnsvis bør vokse opp i fosterhjem, skyldes det erkjennelsen av at det viktigste vi kan gi til barn for at de skal bli dugelige mennesker er tilhørighet i en familie der de kan bli elsket og som de kan kalle sin. Det er ingen liten ambisjon og ikke beskjedne forventninger!

Fosterhjemsomsorgen i Norge har gjennomgått store endringer de siste årene og det er derfor betimelig at jublantene har utfordret gjestene til å dele tanker om morgendagens fosterhjemsomsorg på denne jubileumsfesten. Men først altså et lite tilbakeblikk i den nære historien:

- Fra 2005 har det vært en nasjonal målsetting at en økende andel av barn som plasseres utenfor hjemmet skal plasseres i nettopp fosterhjem
- Tilsynet med kommunenes oppfølging av fosterhjemmene og tilsynet med fosterhjemsordningen er skjerpet etter at dette før 2005 ikke hadde prioritet hos tilsynsmyndighetene
- På grunn av felles faglig erkjennelse og nye lovbestemmelser blir flere unge boende i fosterhjemmet sitt utover 18 års-dagen, eller tilbys alternativ ettervern enn tidligere, i min kommune bor 40 ungdom over 18 år i fosterhjemmet sitt.

- Tross store nasjonale kampanjer har vi fortsatt stor fosterhjemskø
- Fosterhjemmene har i vesentlig grad fått økte forsterkninger i form av økt arbeidsgodtgjørelse og tilbud om veiledning, men uten at det foreligger noen nasjonale standarder eller anbefalinger for hvordan slik forsterkning skal skje. I min kommune var gjennomsnittlig fosterhjemsgodtgjøring ved utløpet av 2010 kr 25 500. Dette er det dobbelte av KS-satsene og jeg tror dette er bildet i mange kommuner.
- Statlige fosterhjem har blitt profesjonalisert.
- Kommunenes utgifter til fosterhjem har økt betydelig, ja vi kan si dramatisk. I min kommune er fosterhjemsutgiftene doblet siden 2005.
- Det er erkjent at det kommunale barnevernet mange steder ikke har tilstrekkelige ressurser til bl.a. å gi barn og unge i barnevernstiltak den oppfølging de har behov for.
- Det er rettet fokus på utilsiktede flyttinger. I min kommune sprekker 5% av fosterhjemmene hvert år, vesentlig fordi de barna som plasseres har store belastninger. Dette forskes det for lite på.
- Det er bevegelse i rettspraksis både mht tilbakeføringer og samværsfastsettelser, men vi har ikke god oversikt over situasjonen i landet sett under ett.

NOBO påpeker i sin faglige plattform fra 2010 at det er behov for en samlet gjennomgang av fosterhjemmsordningen for å ivareta de utfordringer en står overfor med følgende begrunnelse:

Både kommunal barneverntjeneste og Bufetat har sentrale kjerneoppgaver i forhold til fosterhjemsarbeidet. Mange barn og unge som plasseres i fosterhjem har sammensatte vansker og behov for særlig omsorg og oppfølging. Det er nødvendig at fosterhjemmene, så langt det er mulig, er tilpasset behovene til det enkelte fosterbarnet. Det må bl.a. sikres bedre tilrettelagte fosterhjem for barn med minoritetsbakgrunn.

Det har de siste årene vært en utvikling med stadig flere forsterkningstiltak inn i fosterhjemmene. Med forsterkninger menes godtgjøring ut over KS sine satser og at andre støttetiltak som veiledning og avlastning settes inn i familien. NOBO ser at slike forsterkningstiltak i mange plasseringer er nødvendige bl.a. for å forebygge sprekk i fosterhjemmet og for å rekruttere og holde på dyktige fosterfamilier. NOBO mener likevel det er grunn til å se med kritiske øyne på denne utviklingen. Det er bl.a. svært uheldig at det har utviklet seg godtgjøringsordninger for fosterhjem der statlige og kommunale fosterhjem får ulik betaling for samme jobb, og at forsterkning av fosterhjem skjer meget ulikt fra landsdel til landsdel.

NOBO mener derfor at det bør foretas en gjennomgang av utviklingen av forsterkningstiltakene i fosterhjemmene og at vi får et avtaleverk som sikrer forutsigbare og like vilkår for hjemmene uavhengig av om fosterhjemmet har avtale med kommune eller stat.

Avtaleverket må sikre fosterforeldrene forutsigbare rammebetingelser og tilpasset veiledning og oppfølging. Det bør også utredes tiltak i form av behandlingsfosterhjem og tobasemodeller med fosterhjem knyttet til barneverninstitusjoner.

I møte med statsråd Audun Lysbakken høsten 2010 ble disse synspunktene utdypet på følgende måte:

1. Det må være en felles nasjonal forståelse for hvilken rolle fosterhjemmene skal spille i barnevernets tiltakskjede, herunder hvilke barn som en skal ta sikte på å gi tilbud i fosterhjem og hvilke støttesystemer som skal være tilgjengelige i form av avlastning, tobaseløsninger og veiledning. En del av denne prosessen er å identifisere de barn som ikke kan nyttiggjøre seg fosterhjem som omsorgsramme.
2. Rolledelingen mellom det statlige og kommunale barnevernet i forhold til rekruttering, opplæring og oppfølging av fosterhjem må gjennomgås
3. Det skal legges like prinsipper til grunn for godtgjøring til fosterhjem, uavhengig av hvem som er oppdragsgiver, herunder lønnskompensasjon ved frikjøp. Forskjeller i godtgjøring skal ta utgangspunkt i forskjeller i omsorgsbelastning hos barnet.
4. Kommunene må gjennom rammeoverføringene få kompensert den kostnadsveksten kommunene får som følge av denne nasjonale strategien.

Det er vanskelig å spå, særlig om framtida. Nå vi i dag utfordres til å komme med synspunkter på hvordan morgendagens fosterhjemsomsorg kommer til å se ut skal det understrekes at mine innspill er en kombinasjon av kvalifisert gjetting og ønsker:

- Jeg tror vi vil få en sterkere og mer bevisst differensiering av fosterhjemstilbudet der vi vil se tre tydelige grupperinger:
  - Fosterhjem som rekrutteres for små barn med tanke på framtidig adopsjon. Vi har forventninger til arbeidsgruppen som skal se på det biologiske prinsipp!
  - Profesjonelle familiehjem som knyttes organisatorisk opp mot institusjoner for å sikre avlastning og støttefunksjoner overfor krevende barn og unge, evt som såkalt to-baseløsninger
  - Videreføring av fosterhjem som kommunale oppdragstakere med tilpasset forsterkning regulert gjennom nasjonale kriterier

- Jeg tror det kommunale barnevernet vil spesialiseres i noe større grad enn det tilfellet er mange steder i dag og fosterhjemsomsorg vil være et spesialiseringsområde.
- Jeg tror at kommunenes oppfølging av fosterhjemmene vil bli bedre som følge av økt kapasitet .
- Jeg tror at det tilbudet som har vokst fram de siste årene mht opplæring og veiledning til fosterhjem utover pride - opplæringen vil videreutvikles
- Jeg tror(håper) at tilsynsordningen for fosterhjem vil endres slik at ansvaret legges til statens helsetilsyn og utføres under mer forutsigbare forhold enn det som er tilfelle i dag.
- Barnets stemme vil måtte bli tydeligere og barnets medvirkning sterkere
- Jeg tror at fosterforeldres partsrolle vil styrkes noe i forhold til saker om tilbakeføring og spørsmålet om samvær
- Det vil bli økt fokus på oppfølging av biologiske foreldre
- Jeg blir ikke overrasket dersom det oppstår en diskusjon om ”foster”-begrepet er i utakt med en moderne forståelse av omsorgsrollen i vårt samfunn.

Avslutningsvis:

Barn har rett til gode fosterhjem der det tas hensyn til barnets egenart og naturgitte behov for å bli sett, anerkjent og elsket.

Tusenvis av fosterforeldre bidrar til at barn og unge som uforskyldt har opplevd store belastninger i livet har fått en ny mulighet. Det takker vi dere for!

Fosterforeldre fortjener en god oppfølging fra sin oppdragsgiver, veiledning og støtte i en oppgave som til tider kan være utfordrende. Jeg er den første til å erkjenne at det ofte har sviktet på dette området.

Fosterforeldre fortjener en anstendig godtgjøring når de utfører sin viktige oppgave. Men jeg har ikke møtt mange fosterforeldre som har valgt rollen pga utsiktene til gode inntekter. Derimot opplever jeg at fosterforeldre har behov for at den jobben de gjør blir sett og anerkjent. Det behovet må møtes på mange ulike måter.

Selv om 82 % av fosterforeldrene i Synovates spørreundersøkelse nylig gav uttrykk for at de hadde et godt forhold til kommunen, vet vi at fosterforeldres syn på kommunen som samarbeidspartner varierer fra kommune til

kommune og fra landsdel til landsdel. Jeg oppfordrer NFF til å bidra med å løfte fram de kommunene som har god praksis som forbilder for andre.

Jeg legger ikke skjul på at jeg er skeptisk til en profesjonalisering av fosterforeldrerollen. Det skyldes ikke hensynet til kostnadskonsekvenser, men hensynet til hvilke konsekvenser en slik utvikling kan ha for forholdet mellom fosterhjem og barn. Kan tilknytning profesjonaliseres fullt ut? Det kan være jeg tar feil, men jeg utfordrer oss til å ta med alle sider når vi drøfter morgendagens fosterhjemsomsorg videre. Og la oss i alle fall legge til grunn at barns grunnleggende rett er å vokse opp i et hjem der de er ønsket og elsket.

NOBO er innstilt på å bidra konstruktivt til å føre denne dialogen videre med Norsk Fosterhjemsforening via Barnevernpanelet eller i direkte drøftelser.

I mellomtida på nytt en takk til alle som åpner sine hjem og sine hjerter til barn som trenger et nytt liv – for å låne en formulering fra Adresseavisas redaktør den 2. april.

Gratulerer med jubileet!